

# Yarının inşası: WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler

Büyük kentlerin iki temel sorunu, sürdürülebilirlik ve ulaşım. Faaliyete başladığı 2004'ten bu yana bu iki alanda çalışmalar yürüten WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ile çözüm yolunda bisikletin önemini konuştuk

Röportaj **ERMAN ÖNER**





WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler, 2005 yılında EMBARQ adıyla Türkiye'de ulaşım çalışmalarına başladı. Günümüzde ise WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler daha bütüncül bir altyapıya sahip şehirler inşa etmeye yardımcı olmaktadır





## İstanbul'da üç rota önerisinde bulunduk ve güzergah bağlantı noktalarının yer aldığı bir ek kılavuz yayınladık

**N**etflix'in popüler belgesel dizisi Sıra Dışı Bir Kaya'nın ünlü sunucusu Will Smith, serinin "Nefes" adlı bölümünde, yeryüzündeki canlı yaşamını kastederek şöyle der; "Milyonlarca tesadüfün bir araya gelmesi sonucu buradayız." Gezegendeki yaşamı mucizelere bağlı insanlığın, bugün geldiği noktada geleceğini kendi elleriyle tehlikeye atıyor olması ise oldukça düşündürücü. Kanıt için çok uzaklara gitmeye gerek yok, yaşadığımız şehirlerden yola çıkalım. Evinizin yahut iş yerinizin camını açın ve etrafınıza bir bakın. Muhtemelen betona teslim olmuş bir şehir göreceksiniz. Ya da A noktasından B noktasına ulaşmak için trafikte ne kadar süre geçirdiğinizi bir düşünün. Peki, bu daha ne kadar sürebilir? Çocuklarımızın çocukları, çocuklarımız, belki daha da kısa... En azından gidişatı tersine çevirmeye çabalayan birileri var. 2004'te hayata geçirilen ve şehirler için sürdürülebilir projeler üreten EMBARQ, faaliyetlerini günümüzde WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ismiyle sürdüren bir enstitü. Türkiye dahil dünyanın farklı coğrafyalarında ofisleri bulunan kurumun üstlendiği misyon, onları bu sayfalara taşıyan ana etken. "Küreselleşme ile ortaya çıkan kaynakların tükenmesi sonucu, uluslararası çözüm önerilerinin oluşturulması" diyor Türkiye ofisinin direktörü Dr. Güneş Cansız. Kurumun merkezinde geleceğe kalacak, sürdürülebilir şehir ve ulaşım sistemleri bulunuyor. Yani yalnızca bizi değil, ürettikleri projelerle çocuklarımızı, çocuklarımızın çocuklarını ve sonraki nesillerin yarınlarını inşa ediyorlar.

Her şeyin uçuşu olduğu günümüz dünyasında şüphesiz sürdürülebilirlik çok değerli, özellikle de söz konusu yaşadığımız şehirler olduğunda. Yerel yönetimlere sunduğu sürdürülebilir projelerle bu alanda mücadelesini sürdüren kurumun Kadıköy'deki ofisinde bir araya geliyoruz.

### Öncelikle WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ekibini bizlere anlatır mısınız, kimlerden oluşuyor?

2004 yılından bu yana bakanlık ve büyükşehir belediyeleriyle birlikte çalışıyoruz. Teknik

uzmanlık olarak ekibimizde inşaat mühendisliği, ulaştırma ve şehir planlama konusunda uzmanlarımız bulunuyor. Ekibimiz daha genç profesyonel diyebileceğimiz, 35-45 yaş aralığındaki kişilerden oluşuyor. En yenimiz beş yıllık uzman. Ekibin sirkülasyonu çok hızlı değil, çünkü Türkiye'de bu gibi alanlarla ilgili uzman bulmak gerçekten zor. Değişik bir çalışma alanı olduğu için de deneyimle uzmanlaşılması gereken bir iş alanı.

### EMBARQ kurum adı ile başlayıp günümüze uzanan WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler'den ve faaliyetlerinden bahseder misiniz?

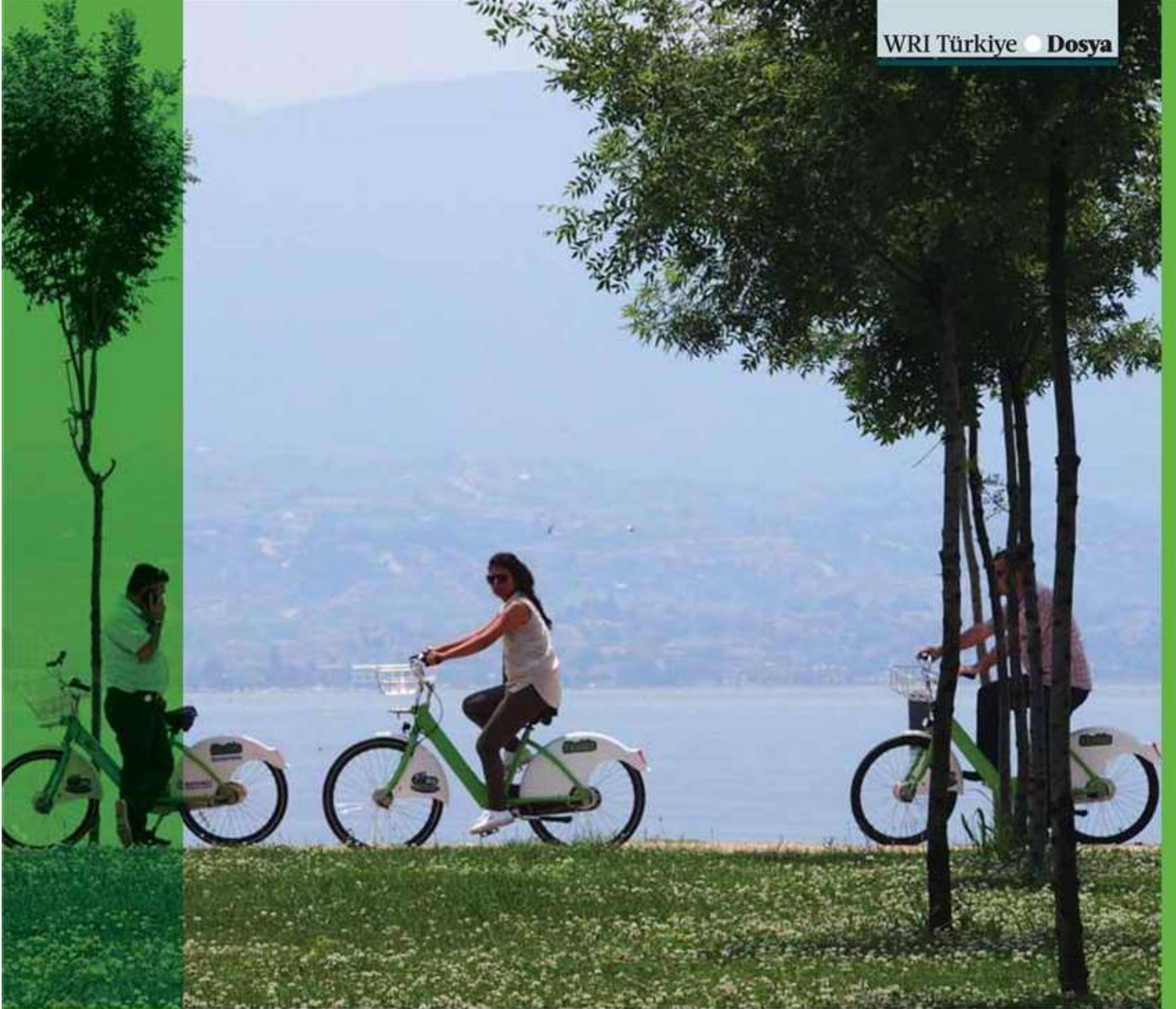
WRI yani World Resources Institute (Dünya Kaynakları Enstitüsü), 1982 yılında Amerika, Washington DC'de kurulmuş bir enstitü. Enstitünün Türkiye ofisi, 2004 yılında EMBARQ Türkiye adıyla çalışmalarına başladı. 2000'li yıllarda Türkiye'de en önemli problem ve yatırım odağı ulaşım olduğundan başlangıçta ulaşım odaklı çalışmalar üretildi. Ulaşım alanındaki çalışmalarımızı da "sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım" adını verdiğimiz toplu ulaşım, motorsuz/elektrikli araç ulaşımı ile yayalaştırmaya yönelik projeleri kapsayan bir tema etrafında biçimlendirdik. Motorsuz ulaşım tarafında ise bugün olduğu gibi o dönem de bisiklet ve yayalaştırma esas dayanağımızdı.

Bu kapsamda mühendis ve şehir planlamacılarımızla birlikte belediye ve bakanlıkların belirli alanları motorlu taşıt ulaşımına kapatması, yayalaştırılması ve bisiklet kullanımına uygun hale getirilmesi konusunda nasıl çalışmaları gerektiğine dair plan, proje ve stratejilerin oluşturulmasına ve uygulanmasına yardımcı oluyoruz. Konuyla ilgili eğitimler vererek dünyadaki iyi örnekleri Türkiye'ye getiriyoruz. Erişilebilirlik noktasında ise durak alanlarına, metro istasyonlarına, toplu taşıma araçlarına, bisiklet yollarına; engelliler, yayalar ve bisiklet kullanıcıları da dahil olmak üzere kent içerisindeki herkes için erişilebilir alanlar yaratılması üzerine çalışmalar yürütüyoruz. 2014 yılına kadar sadece ulaşım odaklı çalışmalar yürüttükten sonra WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler'in farklı programları üzerine de yeni projeler geliştirmeye başladık. Bu bağlamda enerji verimliliğini de faaliyetlerimizde ekleyerek özellikle binalarda enerji verimliliği üzerine

Sağda: Güneş Cansız, Türkiye'de sürdürülebilir kent politika ve uygulamaları hazırlayan WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler direktörüdür







◻ çalışmaya başladık. Böylece ismimiz de 2014 itibarıyla yalnızca ulaşım programını içeren EMBARQ olmaktan çıkarak WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler olarak değişti. Şu an hali hazırda Türkiye ofisi olarak "sürdürülebilir şehirler" programı altında çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

#### Sürdürülebilir şehirlerin kriterleri nedir?

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler olarak bizim için sürdürülebilirlik planlanan ya da uygulanmakta olan projelerin, farklı kurumlar tarafından devam ettirilebilir olmasıdır. Bizler kent için çalışıyor, kent içi ulaşım ve erişilebilirlik üzerine odaklanıyoruz. Çünkü hepimiz kentlerde yaşıyoruz ve bu kentlerde yaşamaya devam edeceğiz. Ancak gelecek kuşakların bu kentlerde hayatlarını yaşaması, yaşlanarak ölmeleri için belirli sürdürülebilir çözümlere yönelmenin gerekli olduğu kanısındayız.

Bu anlamda motorsuz ulaşımın geçmek

ve enerji verimliliğinin sağlanması bizim sürdürülebilirlik anlamında yürüttüğümüz önemli çalışmalar. Şehirlerdeki enerji kullanımının üçte biri binalardan diğer üçte biri de yine motorlu araçlardan kaynaklanıyor. Bunları ortadan kaldırmaya çalışmak, sıfıra yaklaştırmak aslında sürdürülebilirlik kriterlerimiz.

#### Kentlerin sürdürülebilir olması karşısında en büyük tehdit olarak neleri görüyorsunuz?

Globalde pek çok sorun mevcut ancak kurum olarak yalnızca kent bazında sorunlara yoğunlaşıyoruz. Bu noktada, Türkiye'de gördüğümüz en büyük sorun hızlı şehirleşme. İstanbul örneğin; o kadar kalabalık ve yoğun ki artık hiçbir ulaşım biçimi mevcut sorunu çözemiyor. Üstelik ulaşım noktasında artık sürdürülemez bir boyuta gelmiş durumda. Bugün İstanbul için önerdiğimiz bir proje, yarın şehrin nüfusu 30 milyon olduğunda ◻



İşlevsiz hale gelecek. Bu sebeple aslında, İstanbul gibi şehirlere daha fazla kaynak aktarmak yerine, farklı şehirlere fon sağlanarak alt yapı ve ulaşım imkanlarının geliştirilmesi, yeni çekim merkezlerinin oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz.

**Sürdürülebilirlik konusunda aynı zamanda kent içi ulaşım da odaklanıyorsunuz. Bu bağlamda ulaşım aracı olarak bisikletin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?**

2014 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından başlatılan regülasyon sürecine dahil olmamızla birlikte bisiklet üzerine daha fazla yoğunlaşmaya, belediyelerle çalışmaya başladık. Bu noktada kurum olarak muhatabımız belediyelerdi, çünkü teknik olarak bizim önerdiğimiz işi sahada uygulayacak olan kurum belediyelerdir. Üstelik söz konusu regülasyon hem ulaşım hem de bisiklet konusunda uygulamalar yapmak ve bu konuda destek almak isteyen belediyeler için mali teşvik de içeriyordu.

## Rakamlarla WRI Türkiye

2005'ten beri

Önlenen CO<sub>2</sub> emisyonu

**3.3** milyon ton

Fayda sağlayan insan

**5.8** milyon

Kazanılan zaman

**1.2** milyar saat

Kurtarılan hayat

**1.922**

Projelere yatırılan miktar

**4.8** milyar Amerikan doları



Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından başlatılan bu süreçte kurum olarak belediyelere destek vermenin yanı sıra bakanlığın hem kendi iç personeline hem de şehirlerdeki belirli müdürlüklere motorsuz ve sürdürülebilir ulaşım hakkında eğitimler verdik. Mevcut sorunların değerlendirilmesi ve çözüm önerilerinin paylaşılması için belediyelerin de yer aldığı açık toplantılar düzenledik.

Tüm planını, stratejisini, modellemesini bakanlığın regülasyonu doğrultusunda hazırladığımız örnek bir çalışma ortaya koyduk. Bu referans projeye çok olumlu geri dönüşler aldık. Biz de kurum olarak bakanlığın regülasyonuna uygun olarak şehirlerde yapılan güvenli bisiklet yolları projelerine teknik destek sağladık.

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler'in 'Haydi Türkiye Bisiklete!' Projesi kapsamında belediyeler, STK'lar ve merkezi yönetimden temsilciler Hollanda'daki örnek çalışmalarını inceledi

En altta: WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler tarafından hazırlanan İstanbul'da güvenli bisiklet yolları uygulama kılavuzuna, wrisehirler.org web sitesinden ulaşmak mümkün



## Proje kapsamında İzmir, Eskişehir ve Lüleburgaz olmak üzere üç şehri örneklem olarak belirledik

Bu tarz çalışmaların hayata geçirilmesinde şüphesiz belediyelerin bisiklete bakış açısı ve desteği son derece önemli. Bisiklete biraz daha mesafeli belediyelerin bu gibi uygulamaların bir parçası haline getirilmesi için nasıl çalışmalar yürütüyorsunuz?

Başvuruda bulunan şehirler hali hazırda bisiklet planları, hedefleri bulunan, bisikleti şehir planlarına dahil etmeyi kabul etmiş karar mercilerinin olduğu şehirlerdi. Ama biz bundan önceki tüm teknik proje ve eğitimlerimizde sıfırdan, bisikletin hiç olmadığı şehirlerle de çalışıyorduk. Amaç diğer şehirlere de örnek olmak aslında. ☺





Projelerimiz haricinde her yıl "yaşanabilir şehirler" sempozyumu düzenliyoruz. Özellikle bisikletle ilgili olsun olmasın bütün belediyeleri davet ediyoruz. Bu şekilde hem konuyla ilgili sorunları, eksikleri anlayıp mevcut durumun ne olduğunu görüyor hem de planları arasında bisiklet olmayan şehirlerin, belediyelerin kulağına bir damla su kaçırmış oluyoruz. Bisikletli ulaşım kısmında ise bundan 5-6 yıl kadar önce sadece Ulaştırma ve Çevre ve Şehircilik Bakanlıkları bizim paydaşlarımız iken şimdi diğer bakanlıklarla da ortak çalışmalar yürütüyoruz.

**Yerel yönetimlere bisiklete dair ulaşım projeleri sunuyorsunuz. Bu noktadan hareketle, bu projelerin diğer ulaşım araçlarıyla entegrasyonu konusunda nasıl uygulamalarda bulunuyorsunuz?**

Bisikletli ulaşım konusunda yahut diğer danışmanlığını yürüttüğümüz her projede ulaşımın birbiriyle entegre ilerlemesi gerektiğine inanıyor ve buna göre önerilerde bulunuyoruz. Bu noktada bisiklet yolunun kaç kilometre olduğuyla değil, şehrin diğer ulaşım türleriyle entegrasyonu bulunan bir bisikletli ulaşım ağına sahip olmasıyla ilgileniyoruz. Bisikletli ulaşım ağı dediğimiz şeyin de aralıksız bisiklet yollarında devam eden değil, diğer ulaşım türleriyle entegre bir şekilde kullanılan, devam ettirilebilen, güvenli ve erişilebilir olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu doğrultuda bisiklet yollarıyla birlikte bisiklet paylaşım sistemlerinin geliştirilmesi, güvenli bisiklet park noktalarının oluşturulması, ulaşım araçlarının bisikleti kabul etmesi, durak ve istasyonlar arasındaki bisikletle geçilebilecek kısa mesafeli ara bölgelerin güvenli hale getirilmesinin sağlanmasını önemsiyoruz. Bu sebeple bisiklet yollarının yapılmak istendiği alanın güvenli ve elverişli olmasının yanı sıra şehirdeki mevcut bisiklet kullanıcı kitlesinin erişim ve kullanımına uygun olmasına önem veriyoruz. Bu noktada çalışmaya o şehirdeki bisiklet grupları, çeşitli platformlar ve sivil toplum kuruluşları, belediyelerin ulaşım daireleri, bisiklet konusunda hem bizim gibi teknik kurum olarak çalışan hem de savunucu kurumların da dahil olduğu pek çok paydaşla görüşmeler yaparak başlıyoruz.

**İstanbul için hazırlamış olduğunuz bisiklet yolu uygulama kılavuzunuzdan da bahseder misiniz?** 2014 yılında İstanbul Kalkınma Ajansı ile birlikte yaptığımız bir çalışmaydı. Türkiye'deki tüm şehirlere referans olabilecek bir bisiklet kılavuzu hazırlamak istedik ve ortaya bu çalışma çıktı. İstanbul'a dair üç rota önerisinde bulunduk ve rota örneklerine dair planların, güzergah ve bağlantı noktalarının yer aldığı bir ek yayınladık.

Ancak gerçekten tüm şehirlere kılavuz olacak güvenli, doğru bisiklet uygulamalarına dair dünyadan örneklerin de bulunabileceği bir el kitabı hazırlamış olduk.

**Son olarak yürütmekte olduğunuz projelerden ve gelecek planlarınızdan bahseder misiniz?**

Aynı şekilde, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın bisikletin insan sağlığına etkilerine yönelik çalışmaları bulunuyor. Ancak burada eksik olan algı. Bu noktada, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile birlikte yaptığımız son toplantıda dedik ki; evet bazı düzenlemeler, fonlar, teşvikler var, teknik eğitimler veriliyor, projeler mevcut fakat algı eksikliğinin giderilmesi için reklam ve tanıtım çalışmalarının yapılması gerekiyor.

Biz de bu soruna bir çözüm önerisi olarak, bir Avrupa Birliği projesi başlattık. Bugüne dek Avrupa Birliği'nin konuyla ilgili fonlarına biz hep teknik konular üzerinden; düzeltilmesi gereken yollar, yol güvenliği analizleri, yeni yapılacak yolların planlanması gibi meselelerle başvuruda bulunurduk. Bu kez işin iletişimiyle ilgili bir şey yazalım, o şekilde başvuralım dedik ve başvurumuz kabul edildi. Nisan 2019'da çalışmalara başladık ve gelecek yıl haziran sonu gibi sonlandıracağız. Proje kapsamında bisiklet hedefleriyle ilgili İzmir, Eskişehir ve Lüleburgaz olmak üzere üç şehri örneklem olarak belirledik. İzmir'in bisiklet konusunda hem master planı var hem de belediyenin bisiklet konusunda çok büyük hedef ve çabaları mevcut. İkinci olarak Eskişehir'i aldık. Eskişehir'in de belirli bir bisiklet ağı var. Lüleburgaz'ı da ilçe belediyesi olarak aldık. Ama Lüleburgaz bisiklet konusunda örnek şehirlerden biri. Bu üç şehirle ilgili bisiklet konusunda iletişim kampanyaları yapılacak. Bu kapsamda bu şehirlerde eğitimler verecek ve sonrasında şehirleri kampanya geliştirme süreçlerinde destekleyeceğiz.

Bisiklet konusunda Avrupa Birliği ile yürüttüğümüz iletişim projemizden dolayı çok heyecanlıyız. Onun haricinde sürdürülebilir şehirler programı kapsamında elektrikli otobüs filolarının yaygınlaştırılması için yürütülen bir çalışmamız mevcut. Bu çalışma kapsamında dünyada mevcut otobüs filolarının elektrikliye dönüştürülmesi sürecinde şehirlerin yaşadığı sorunlar, avantaj ve dezavantajların yer aldığı bir rapor hazırladık. Bu süreçte projeye İzmir 20 otobüsünü elektrikli otobüse dönüştürdüğü ve bu elektrikli otobüslerin elektrikliğini de güneş panelleriyle sağladığı için dahil oldu. Hali hazırda İzmir'in otobüs filosunun tamamını elektrikli otobüse dönüştürme yolunda çalışmaları mevcut. ●



### Hande Küçükcoşkun Dönmez

Stratejik İletişim Koordinatörü

WRI Türkiye'ye Ekim 2013'te etkinlik sorumlusu olarak katılan Hande Dönmez, ekibin Stratejik İletişim Koordinatörü. Dönmez, WRI Türkiye olarak elektrikli bisiklet, elektrikli scooter ve istasyonsuz paylaşım sistemlerinin yer aldığı 'yeni sürdürülebilir ulaşım' da denilen 'akıllı ulaşım' ile ilgili çalışmalar da yürüttüklerini belirtiyor. "Konuya bütüncül yaklaşmak adına hem dünyadaki trendleri takip ediyor hem de uluslararası ofislerimizle çalışarak Türkiye'ye uyarlanabilecek iyi örnekleri uygulanabilirlik açısından değerlendiriyoruz."